

บทความวิจัย

การศึกษา การสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้ง: วาทกรรม พื้นที่สาธารณะ ประชาธิปไตย กรณีศึกษา รายการเถียงให้รู้เรื่อง ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

ชนาภา เมืองงามสมบูรณ์*, สาวิตรี คทวนิช**

*นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

** ดร. (ภาษาศาสตร์), ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้ง ที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม พื้นที่สาธารณะ และประชาธิปไตย ผ่านการนำเสนอจากสื่อมวลชนในรูปแบบของรายการโทรทัศน์กรณีศึกษา รายการเถียงให้รู้เรื่อง ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แบบสหวิธีการ (multiple methodology) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ดัตวบท (textual analysis) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การศึกษาวาทกรรม (discourse analysis) การวิจัยเอกสาร (documentary research) และวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้ง (the analysis of conflict management in communication) ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการสื่อสารของรายการเถียงให้รู้เรื่อง มีความเป็นประชาธิปไตย บนพื้นที่สาธารณะ มีการแลกเปลี่ยนความคิด บนกฎเกณฑ์ของการสื่อสารอย่างมีความเป็นเหตุเป็นผล ที่สามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันได้ เห็นพ้องต้องกันได้ เพื่อประกอบสร้างเป็นบรรทัดฐานร่วมกันของสังคมสมัยใหม่อย่างสันติสุข ในส่วนของกระบวนการจัดการความขัดแย้งผ่านการสื่อสาร จะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ รูปแบบการสื่อสาร และประเด็นความอ่อนไหวของเนื้อหาในการสื่อสาร นอกจากนี้ ยังพบว่า วาทกรรมที่ปรากฏในรายการมีการต่อสู้ของวาทกรรมทั้งวาทกรรมหลักและวาทกรรมรอง ทำให้เห็นถึงความเป็นพลวัตในวาทกรรม มีการสร้างตัวตน ความรู้ ความจริง เพื่อขับเคลื่อนไปสู่อำนาจนำในสังคม

คำสำคัญ: วาทกรรม พื้นที่สาธารณะ ประชาธิปไตย การสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้ง

Research

Study Communication for Conflict Management: Discourse, Public Sphere, Democracy in case study program "Policydebate" in Thai PBS

Muaeng-ngamsomboon Chanapa, Savitri Gadavanij***

**Master Candidate, Master of Art, NIDA*

***Ph.D. (Linguistics), Asst.Prof. Graduate School of Language and Communication, NIDA*

Abstract

This study investigated the communication for conflict management which involves discourse, public sphere, and democracy. This study qualitatively analyzed the representation of the mass media in the form of a television program, namely Policydebate on Thai PBS channel, through multiple methods including textual analysis, content analysis, discourse analysis, documentary research, and the analysis of conflict management in communication. The results indicated that the communication style of the television program demonstrated the democracy in a public sphere, and that the ideas were exchanged rationally in accordance with the rules of the communication. This phenomenon results in mutual understanding and agreement among all parties, and hence a peaceful construction of a common norm in modern society. The process of conflict management through communication depends on the relationship, communication style, and the sensitivity of the content used in the communication. The results also showed that both primary and secondary discourses in the television program signify the contestation of discourses. Importantly, the findings revealed the dynamics in the discourses, and the construction of identity, knowledge and truth, all of which led to the leading power in society.

Keyword: communication for conflict management, discourses, public sphere, democracy

บทนำ

เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2555 ได้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง อันทำให้เกิดความแตกแยกของคนในชาติและสถาบันการเมืองอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงของประเทศ แม้ว่าในปัจจุบันความขัดแย้งดังกล่าวจะมีระดับความรุนแรงลดน้อยลงกว่าในช่วงที่ผ่านมา แต่ก็มีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต (สืวงศ์ สุขะมงคล, 2557, น. 42)

ปัจจุบันความขัดแย้งเกิดขึ้นแทบทุกสังคมทั้งในเมืองและชนบท โดยเฉพาะเรื่องที่ต้องห้ามนำมาพูดกันในกลุ่ม เพราะจะกลายเป็นข้อโต้เถียงกันทันที นั่นคือเรื่องการเมือง ศาสนา และความเชื่อ (อุทัย ปริญาสุทธินันท์, 2556, น. 7) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเห็นที่แตกต่างอย่างชัดเจนและหาข้อยุติไม่ได้ นับได้ว่า ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของทุกความสัมพันธ์ในการสื่อสารระหว่างบุคคล การจัดการความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องสำคัญ (มลินี สมภพเจริญ, 2556, น. 156) กระนั้นหลายฝ่ายได้พยายามสร้างรูปแบบการสมานฉันท์หรือการปรองดอง แต่ก็ยังไม่สามารถหารูปแบบที่ทุกฝ่ายพึงพอใจได้

สภาวะที่ประเทศชาติบ้านเมืองและความขัดแย้งทางการเมืองที่เปราะบางที่ทำให้คนไทยแตกแยกกันในยุคสังคมปัจจุบันมักมีรายการที่เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความเข้าใจ และทางออกของปัญหาในสังคมเกิดขึ้นมากมาย แต่ในรูปแบบและรายการเหล่านี้ ในฐานะต้นแบบในการสื่อสารท่ามกลางความขัดแย้งบนพื้นที่สาธารณะ ไม่ได้ถูกหยิบยกมาศึกษาอย่างจริงจัง

สื่อสาธารณะที่เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยคือ ไทยพีบีเอส การที่ประเทศหนึ่งจะมีสื่อสาธารณะขึ้นนับเป็นความไฝฝืนของนักวิชาการด้านสื่อและผู้คนอีกมากมายในสังคมประชาธิปไตย เป็นตัวชี้วัดเชิงคุณภาพทำให้เกิดหลักประกันในการสร้างสังคมคุณภาพและคุณธรรม (พลเดช ปิ่นประทีป, 2554) ไทยพีบีเอสให้ความสำคัญกับการเปิดเวทีให้กับคู่ขัดแย้งและภาคส่วนต่างๆ ของสังคมได้พูดคุยหารือถึงทางออกต่อปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง เพื่อให้เป็นเวทีที่สะท้อน

สถานการณ์ทุกด้าน ตลอดจนเป็นช่องทางในการพูดคุยเพื่อหาทางออกนับเป็นส่วนหนึ่งในบทบาทของสื่อสาธารณะท่ามกลางความแตกแยกทางการเมือง(เทพชัย หย่อง, 2559)

โดยเฉพาะรายการที่สามารถเปิดโอกาสให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้มาแสดงความคิดเห็นร่วมบนเวทีเดียวกันได้ยังเป็นเรื่องที่ทำได้ยากยิ่ง เพราะเนื่องจากการเผชิญหน้ากันของคู่ขัดแย้ง ย่อมเป็นสถานการณ์ที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในระหว่างการสื่อสาร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการสื่อสารท่ามกลางความขัดแย้งบนพื้นที่สาธารณะของรายการเถียงให้รู้เรื่องทางสถานีโทรทัศน์ ไทยพีบีเอส ที่มีรูปแบบรายการที่น่าสนใจ เพราะเป็นรายการสนทนาสาระเชิงข่าว ที่มีรูปแบบการนำเสนอของรายการ เป็นการโต้เถียง (debate) ระหว่างสองฝ่ายที่มีมุมมองต่างกัน โดยใช้กฎเกณฑ์เป็นพื้นฐานและมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นเวทีสาธารณะของการแสดงเหตุผลและการถกเถียงในประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดวัฒนธรรมการโต้เถียงที่ใช้การแสดงผล เพื่อเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งไปสู่ ความเข้าใจระหว่างความเห็นที่แตกต่าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่าทฤษฎีที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์เถียงให้รู้เรื่อง
2. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการจัดการความขัดแย้งในรายการโทรทัศน์เถียงให้รู้เรื่อง
3. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการจัดการสื่อสารในรายการโทรทัศน์เถียงให้รู้เรื่อง

ขอบเขตการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) ในส่วนของเทปรายการย้อนหลัง ตั้งแต่วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2556 - 29 ธันวาคม พ.ศ. 2556 โดยในกลุ่มข้อมูลที่จะนำมาศึกษาวิเคราะห์ เป็นการรวบรวมสื่อยอดคู่ถกเถียงแห่งปี 56 ของรายการเถียงให้รู้เรื่อง ผู้วิจัยคัดเลือก

ทั้งหมด 5 ตอน ที่มียอดการรับชมในแต่ละตอนสูงสุด 5 อันดับแรก จากจำนวนทั้งสิ้น 33 ตอน

นอกจากนี้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) จากการศึกษาค้นคว้าในตำรา เอกสาร ทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมไปถึง หนังสือพิมพ์ และบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบการวิเคราะห์หาทฤษฎีเชิงสังคมศาสตร์ เพื่อตอบรับสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา และบริบทกิจกรรมทางวาทกรรม รวมไปถึงแนวปฏิบัติในการผลิตสื่อประเภทโทรทัศน์

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้มีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์วาทกรรม และวิเคราะห์การสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้ง ตามลำดับดังนี้

1. กระบวนทัศน์ความคิดสมัยใหม่

ภาวะสมัยใหม่ (modernity) คือ สมัยที่ให้ความสำคัญต่อความเป็นเหตุผลนิยม (Rationalism) ทำให้ความจริงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล (rationality) และมีความเชื่อมั่นในความก้าวหน้าของสังคมและมนุษยชาติ เพื่อนำไปสู่ความมีอำนาจทางสังคม (will to power) เจตจำนงที่จะมีอำนาจนี้ ผลักดันกิจการทุกอย่างในความประพฤติและการตัดสินใจและความหมายของมนุษย์ด้วย (วรวิริ มุลลิน, 2556, น. 1) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ในกรณีศึกษา รายการเถียงให้รู้เรื่อง ที่ถึงแม้ว่าตัวรายการจะถูกผลิตในยุคหลังสมัยใหม่ แต่ยังคงรักษาไว้ซึ่งภาวะสมัยใหม่ซ้อนทับกันอย่างลงตัวเพื่อแสวงหาซึ่งความจริงที่มีมาพร้อมกับอำนาจที่แฝงอยู่ในรายการ

2. กระบวนทัศน์ความคิดหลังสมัยใหม่

ภาวะหลังสมัยใหม่ (postmodern) คือสภาวะที่ความรู้ที่เชื่อถือมาแต่เดิมไม่ถูกเชื่ออีกต่อไป เพราะความรู้เหล่านั้นหมดความชอบธรรมในตัวเอง ลีโอตาร์ด เสนอว่า ความรู้และทฤษฎีต่างๆ โดยเฉพาะทฤษฎีระบบ (systems theory) ที่พยายามสร้างกฎที่แน่นอนมาอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ นั้นเชื่อถือไม่ได้ ความพยายามสร้างกฎที่แน่นอนได้ทำลายตัวความรู้ เพราะ

ความรู้เองมีลักษณะไม่แน่นอน ปรากฏการณ์ต่างๆ ล้วนทำนายไม่ได้ ไม่มีความแน่นอน มีแต่ความวุ่นวายยุ่งเหยิง มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ไม่เห็นพ้องต้องกัน (dissensus) ของ Lyotard (1979, น. 105-108 อ้างถึงใน สุรางค์ จันทวานิช, 2555, น. 290)

3. แนวคิดประชาธิปไตย

“ประชาธิปไตย” ของฮันนาห์ อาเรนด์ นักทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ (political theorist) ชาวเยอรมันมีความเห็นว่า คือ สภาพสังคมทางการเมืองที่รัฐพยายามทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่ตนเองเป็นอยู่ มีการเปิดพื้นที่สาธารณะ (public sphere) เน้นการกระทำร่วมกันในสังคม (collective action) หรือ (citizen action) และมีการยอมรับให้เกิดวัฒนธรรมแบบยอมรับการถกเถียง (discussion) ภายในสังคม อันจะนำไปสู่ทางออกของปัญหาหรือสภาพสังคมที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะของประสบการณ์ของผู้คนในสังคมแบบประชาธิปไตยตามความหมายของอาเรนด์ (McGowan, 1997, p. 156)

4. แนวคิดพื้นที่สาธารณะ

ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) นักปรัชญาการเมืองคนสำคัญที่ได้วางรากฐานแนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลในพื้นที่สาธารณะได้เสนอแนวคิดที่ว่า การมีพื้นที่อิสระที่ผู้คนมารวมตัวกัน พูดคุยทำความเข้าใจและถกเถียงเพื่อหาข้อยุติต่างๆ นี้เป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่แท้จริง (Habermas, 1990, p. 89-90) เป็นระบบที่วางอยู่บนรากฐานที่เชื่อการใช้เหตุใช้ผลของมนุษย์ และการใช้เหตุใช้ผลร่วมกันจะเกิดขึ้นจาก “ปฏิบัติการสื่อสาร” (communicative action) อันเป็นกระบวนการถกเถียงที่สามารถท้าทายข้ออ้าง และความชอบธรรมที่เคยดำรงอยู่อย่างไม่เคยถูกตั้งคำถามได้ อย่างไรก็ตามการสื่อสารดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ (ideal speech act) จะต้องอาศัยเงื่อนไขสำคัญ คือ การปลอดพ้นจากการถูกบังคับขู่เข็ญด้วยกำลังอำนาจ ความประสงค์ร่วมกันในการแสวงหาความเข้าใจระหว่างกัน และพลังของการสร้างข้อถกเถียงที่ดี (Habermas, 1975)

5.แนวคิดวาทกรรม

จุดยืนทางทฤษฎีวาทกรรม มองว่า ไม่มีวาทกรรมใดที่ถูกยอมรับอย่างสมบูรณ์ มีความขัดแย้งเกิดขึ้นอยู่เสมอ ด้วยกับการนิยาม ความจริงที่แตกต่างกัน จึงนำไปสู่หลักการปฏิบัติที่ต่างกันทางสังคมด้วยเช่นกัน ในช่วงขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคเกิดขึ้น วาทกรรมก็ยังคงถูกรักษาไว้ ทำให้ดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมชาติ และถูกมองเป็นเรื่องปกติ ได้ (Jørgensen and Phillips, 2002) โดยสอดคล้องกับมุมมองของนอร์แมน แฟร์คลาฟ ที่ว่า ระเบียบวาทกรรมสามารถพิจารณาให้เห็นถึง วาทกรรมหลักที่ครองความเป็นเจ้าแห่งวัฒนธรรมที่ทรงพลัง นับได้ว่าเป็นการต่อสู้ของกลุ่มคนหลักทางสังคมที่คอยสนับสนุนและคงรักษาไว้ซึ่งโครงสร้างภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มของพวกเขา โดยเฉพาะ (Fairclough, 1995b, p. 56)

6.แนวคิดของการสื่อสาร

เรย์มอนด์ วิลเลียม นิยามของคำว่า “การสื่อสาร” มิใช่เพียงการถ่ายทอดข่าวสารจากฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อการหลอกลวงหรือครอบงำเพียงเพื่อผลประโยชน์ของฝ่ายผู้ส่งสาร ดังสภาวะที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบันโดยเฉพาะในแวดวงสื่อสารมวลชน แต่ทว่า “การสื่อสารที่แท้จริง” (genuine communication) นั้น เป็นกระบวนการที่ทำเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน ในการสร้างสรรค์และธำรงรักษาผลประโยชน์ร่วมกันนั้น หรือ เพื่อการมีประสบการณ์ร่วมกันมีวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอันโตนิโอ แกรมซี ในเรื่องความเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์ในการสร้างสรรค์และการใช้การสื่อสารเพื่อธำรงรักษาสังคมที่ดีผ่านการร่วมมือกัน ในขณะที่ฮาเบอร์มาส เน้นบทบาทการสื่อสารเพื่อสร้างสังคมที่ดีผ่านปริมลลทางสังคม โดยเรย์มอนด์ วิลเลียม สนใจรูปแบบการสร้างสรรค์และบริโณผลงานสื่อสารมวลชนสมัยใหม่ เช่น โทรทัศน์ เป็นต้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2557, น. 123-124)

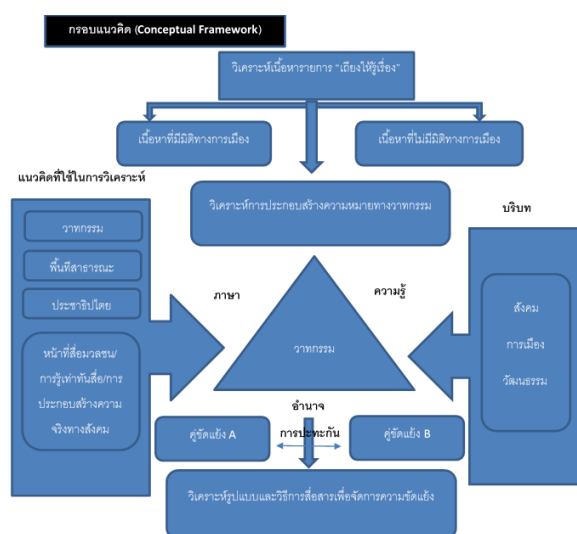
7.แนวคิดความขัดแย้ง

ราล์ฟ ดาห์เรนดอร์ฟ (Ralf Dahrendorf) เป็นนักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน ได้อธิบายว่า ระดับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะรุนแรงมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับการจัดการและการประสานผลประโยชน์ของกลุ่มที่ครอบงำ ตามแนวความคิดของดาห์เรนดอร์ฟ ความขัดแย้งสามารถทำให้โครงสร้างมีการเปลี่ยนแปลงได้ (ปราณี สุรสิทธิ์, 2556, น. 124) ความขัดแย้ง ระหว่างบุคคลเป็นการต่อสู้ระหว่าง 2 ฝ่าย ที่มีความต้องการและเป้าหมายไม่สอดคล้องตรงกัน รากฐานแห่งความขัดแย้งมักเกิดจากการยึดเอามุมมอง ความต้องการและประสบการณ์ตนเองเป็นที่ตั้ง ความแตกต่างที่นำไปสู่ความขัดแย้งได้แก่ เป้าหมายที่แตกต่างกัน, ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน, เพศที่แตกต่างกัน, วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ความขัดแย้งมี 3 ประเภท ได้แก่ ความขัดแย้งเทียม ความขัดแย้งธรรมดา และความขัดแย้งจากอัตรานา (Miller and Steinberg อ้างถึงใน Beebe and Masterson, 1989)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แบบสหวิธีการ (multiple methodology) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การศึกษาวาทกรรม (discourse analysis) การวิจัยเอกสาร (documentary research) และวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้ง (the analysis of conflict management in communication) โดยมีรูปแบบตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework)

บทวิเคราะห์ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์เพื่อศึกษาโครงสร้างและรูปแบบการสื่อสารของรายการเถียงให้รู้ รวมถึงประเด็นเนื้อหาความขัดแย้งทางวาทกรรมที่ปรากฏ โดยจะนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบการบรรยาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจรูปแบบและกลไกการสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้ง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. วาทกรรมที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์เถียงให้รู้เรื่อง วาทกรรมในบริบทแห่งการสื่อสารที่ปรากฏในรายการเถียงให้รู้เรื่องพบว่า มี 4 ประเด็นหลักประกอบด้วย วาทกรรมเถียงให้รู้เรื่อง วาทกรรมความขัดแย้ง วาทกรรมประชาชน และวาทกรรมประชาธิปไตย เป็นต้น

ประเด็นแรก วาทกรรมเถียงให้รู้เรื่อง คำว่าเถียง หมายถึง การสื่อสารในรูปแบบหนึ่ง ไม่ใช่การสื่อสารในรูปแบบธรรมดา แต่เป็นการเถียงหรือโต้แย้ง ในประเด็นที่สร้างความไม่พึงพอใจในบางอย่าง เมื่อผนวกรวมเข้ากับคำว่า ให้รู้เรื่อง คำว่า รู้เรื่อง หมายถึง ความเข้าใจ ดังนั้น รายการเถียงให้รู้เรื่อง จึงหมายถึง การสื่อสารเพื่อถกเถียงในประเด็นที่สร้างความไม่พึงพอใจให้เกิดความเข้าใจ การเถียง คือการสื่อสารโดยวาจา ซึ่งผู้ร่วมรายการ สื่อสารแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ปกติคำว่า เถียง มักใช้ในบริบทที่ไม่เป็นทางการและมักพูดถึง

การโต้แย้ง ที่มีการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ดังนั้นคำว่าเถียง มีนัยยะ ในภาษาไทยที่ค่อนข้างเป็นลบ ในรายการเถียงให้รู้เรื่องนำคำว่า เถียง มาประกอบกับคำว่า ให้รู้เรื่อง เพื่อแสดงว่า รายการจะนำเสนอ ผู้ร่วมรายการที่มีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ตามนิยามของคำว่า เถียง ที่กล่าวมา แต่ในขณะเดียวกัน เป็นหน้าที่ของพิธีกรในการดำเนินรายการหรือผู้อำนวยการสื่อสาร ให้การเถียงนั้นเป็นไปบนพื้นฐานของเหตุและผล

ในประเด็นที่สอง วาทกรรมความขัดแย้ง คำว่าความขัดแย้ง ในมุมมองมี 2 ทิศนะที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ การมองเห็นความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติ กับ ความขัดแย้งเป็นเรื่องเลวร้ายที่ต้องกำจัดให้หมดสิ้นไป ในความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์นั้น ต้นทุนแห่งความขัดแย้งนั้น สามารถคำนวณนับได้เป็นทุน ดังนั้น แนวคิดแห่งความขัดแย้งจึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลง หรือคงไว้ซึ่งความขัดแย้งมูลค่าความสูญเสียที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลง จะมากกว่าหรือน้อยกว่ามูลค่าแห่งการคงไว้ซึ่งความขัดแย้ง สิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นที่สังคมไทยต้องเรียนรู้ โดยการถกเถียง เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมอง สร้างความเข้าใจในประเด็นที่เห็นไม่สอดคล้องกัน ซึ่งความเข้าใจในความขัดแย้งนั้น ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องต้องกัน เพราะในความขัดแย้งอาจสร้างมุมมองใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลา ดังเช่นสำนวนที่ว่า High Risk High Return ความเสี่ยง

สูง ผลตอบแทนยิ่งสูงเช่นกัน บางครั้งความขัดแย้งที่สูงมากๆ อาจนำสังคมไปสู่จุดเปลี่ยนครั้งยิ่งใหญ่ในสังคมได้เช่นกัน เช่น การปฏิวัติ เป็นต้น ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการจัดการเพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าว จะเห็นได้จากประเด็นความขัดแย้งในแต่ละตอนของรายการเถียงให้รู้เรื่อง มีศักยภาพขยายวงกว้างออกไปทำให้สังคม มีความเสี่ยง หากไม่ได้รับการจัดการ เช่น เถียงให้รู้เรื่องในตอน การแก้รัฐธรรมนูญปี 40 อาจนำไปสู่ภาวะวิกฤตทางการเมือง ดังที่ประเทศไทยได้เคยประสบมาแล้ว และเป็นการตอกย้ำ การแตกแยกที่มีอยู่ในสังคมไทย รวมถึงในประเด็นเรื่อง สิทธิเสรีภาพกับชุดนักศึกษา ระบบโซเชียล และปฏิรูปการศึกษา ทั้งสามตอนนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับเยาวชนคนรุ่นใหม่ของประเทศ หากพิจารณาเนื้อหาในการถกเถียง จะเห็นได้ว่า เป็นประเด็นที่แสดงการปะทะกันระหว่างค่านิยมไทยแบบอนุรักษนิยม การเคารพผู้ใหญ่ การให้ความสำคัญกับระเบียบวินัยทางสังคม และค่านิยมแบบก้าวหน้า ที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพและสิทธิความเท่าเทียมกัน ซึ่งประเด็นนี้ หากไม่ได้รับการจัดการ อาจก่อให้เกิดการแตกแยกระหว่าง คนรุ่นเก่า และคนรุ่นใหม่ได้

ประเด็นที่สาม วาทกรรมประชาชน คำว่าประชาชน ถูกโยงเข้าไปสู่ประเด็น ประชาธิปไตย อยู่บ่อยครั้ง อันเนื่องมาจาก อำนาจทางการเมืองสูงสุด คือประชาชน ตามวิถีแห่งประชาธิปไตย ในทัศนะหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีมุมมองที่เห็นต่างว่า ประชาชนไม่ได้มีอำนาจสูงสุด เพียงแต่ผลประโยชน์ทั้งหลาย ต้องตกไปอยู่ในมือของประชาชนให้มากที่สุดต่างหาก นอกจากนี้ยังพบว่า คำว่า ประชาชน ยังถูกนำไปสู่ประเด็นมุมมองแห่งความไม่รู้ในประชาธิปไตย อำนาจที่อยู่บนความไม่รู้ของประชาชน แล้วประชาชนจะใช้อำนาจในทางที่ถูกต้องได้อย่างไร เป็นประเด็นใหม่ที่น่าสนใจ เนื่องมาจากบ่อยครั้งที่ประชาชนในสังคมมักเรียกร้องถึง หลักการประชาธิปไตย แต่กลับไม่เข้าใจความหมายอย่างชัดเจน จึงต้องตกอยู่ในสภาพของความเป็นเหยื่อทางการเมืองในทุกตอนของรายการจะเห็นว่า คู่ถกเถียงพยายามอ้างประชาชน ทั้งในฐานะผู้ฟัง เป้าหมาย และในฐานะเสียงส่วนใหญ่ (Norm) ที่สนับสนุนแนวคิดของตน ทั้งนี้เพื่อ

เพิ่มความน่าเชื่อถือและโน้มน้าวใจของทั้งสองฝ่าย มักมีการกล่าวถึงผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ เช่น การแก้รัฐธรรมนูญจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน แต่ในขณะเดียวกัน ในฝ่ายที่ไม่ต้องการแก้รัฐธรรมนูญ จะก็จะอ้างว่า การแก้รัฐธรรมนูญจะก่อให้เกิดความขัดแย้งเป็นที่เดือดร้อนต่อของประชาชน

ในประเด็นสุดท้าย วาทกรรมประชาธิปไตย ในสังคมประชาธิปไตย การแลกเปลี่ยนกันบนพื้นฐานฐานของเหตุและผล (Rational Dialogue) เป็นสิ่งที่สำคัญอันจะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงได้ ดังนั้น รายการนี้ จึงเสนอรูปแบบการสื่อสารเป็นพื้นฐานของหลักการประชาธิปไตย ที่จะต้องฟังเสียงของประชาชนทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากประชาธิปไตย จะปรากฏในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรายการแล้ว ประชาธิปไตย ในฐานะวาทกรรม ที่ได้รับการอ้างอิงถึง ในทุกตอน โดยทุกคู่ถกเถียงทั้งสองฝ่าย ประชาธิปไตยได้รับการนำเสนอในฐานะปทัสถานของสังคมที่ดี และมักถูกดึงมาเป็นสิ่งที่สนับสนุนแนวคิดของผู้พูดว่า มีความสอดคล้องกับข้อเสนอของตน เห็นได้จากตอน ปฏิรูปการศึกษา ฝ่ายที่สนับสนุนการปฏิรูปอ้างว่าเพราะครูไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะครูไม่ฟังนักเรียนจึงต้องปฏิรูป ผู้พูดคนที่สองเอง ก็ให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น โดยอ้างหลักการประชาธิปไตย เช่นเดียวกัน ในตอนที่เกี่ยวกับการแก้รัฐธรรมนูญ ฝ่ายที่สนับสนุนการแก้ อ้างว่า รัฐธรรมนูญมาจากคณะปฏิวัติ เป็นผู้ร่าง ไม่ได้ฟังจากเสียงของประชาชนจึงไม่ดี และต้องได้รับการแก้ไข ในขณะที่ ฝ่ายที่ไม่ต้องการให้แก้รัฐธรรมนูญอ้างว่าเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีความเป็นประชาธิปไตยอยู่แล้วจึงดีแล้วไม่ต้องแก้ ไม่ต้องไปสนใจว่า ใครเป็นคนร่าง เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ประชาชนและประชาธิปไตย ต่างเป็นคำที่ไม่ได้มีความหมายระบุชัดเจน หรือมีหลายความหมาย ไม่มีการระบุชัดเจนว่า ใครคือประชาชน ประชาธิปไตยเองก็เป็นคำที่เป็นนามธรรม มีความหมายที่หลากหลาย จึงมองได้ว่า ทั้งสองคำนี้เป็น Floating Signifiers หมายถึง เป็นคำที่มีความคลุมเครือหรือว่ามีหลายความหมาย ด้วยลักษณะความหมายที่ ล่องลอย ดังกล่าวผู้พูดจึงสามารถดึงคำเหล่านี้ มาใช้ประกอบกับวาทกรรมของตน โดยกำหนด

นิยามให้เข้ากับประโยชน์ ในวาทกรรมของตนอย่างไรก็ได้

วาทกรรมที่ปรากฏในรายการเถียงให้รู้เรื่อง เป็นวาทกรรมที่ทางรายการพยายามนำเสนอ โดยสอดแทรกอยู่ทุกตอน ต่างสะท้อนให้เห็นถึง วาทกรรมกระแสหลักมีทั้งสิ้น 3 วาทกรรม ได้แก่ วาทกรรมความเป็นไทย วาทกรรมความสงบเรียบร้อย วาทกรรมการรู้หน้าที่มีวินัย ในส่วนของวาทกรรมกระแสรองมีทั้งสิ้น 3 วาทกรรม ได้แก่ วาทกรรมประชาธิปไตย วาทกรรมสิทธิเสรีภาพ วาทกรรมความเท่าเทียม เป็นต้น ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจทางวาทกรรม ระหว่าง วาทกรรมกระแสหลัก และ วาทกรรมกระแสรอง

วาทกรรมกระแสหลัก	วาทกรรมกระแสรอง
วาทกรรมความเป็นไทย	วาทกรรมประชาธิปไตย
วาทกรรมความสงบเรียบร้อย	วาทกรรมสิทธิเสรีภาพ
วาทกรรมการรู้หน้าที่มีวินัย	วาทกรรมความเท่าเทียม

จากการศึกษาเรื่องวาทกรรมนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องของวาทกรรม ที่มีการตอบโต้ทางวาทกรรม ซึ่งการตอบโต้มีได้หลายรูปแบบ การศึกษาเรื่องวาทกรรม จึงมิได้ทั้งการศึกษาเรื่องของกระบวนการ การครอบงำ ความคิดและเรื่องของกลยุทธ์ รวมถึงความพยายามในการ "ช่วงชิงความหมาย" ว่าใครจะมีกลวิธีอย่างไร ในการกำหนดนิยามให้เรื่องต่างๆ และทำให้นิยามนั้นเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ผลการวิเคราะห์ ปรากฏดังนี้

เมื่อพิจารณาในภาพรวมของการถกเถียงในทุกๆ ตอนทั้ง 5 ตอน พบว่า มีประเด็นที่แตกต่างไปในแต่ละสัปดาห์แต่ในการโต้เถียง มักมีการอ้างวาทกรรมกระแสหลักกับวาทกรรมกระแสรองที่ซ้ำๆ กัน เช่น วาทกรรมความเป็นไทย ความสงบเรียบร้อย การรู้หน้าที่มีวินัย ปะทะกับวาทกรรมประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมกัน เช่น ในตอนที่เกี่ยวกับประเด็นทางสังคมขอบเขตความคิดและเสรีภาพนักศึกษา ที่อัม เนโกะ เป็นเสียงของวาทกรรมรองที่เน้นเสรีภาพ ในขณะที่พันธมิตรเป็นเสียงของวาทกรรมกระแสหลัก ที่เน้นบทบาทหน้าที่และวินัยของนักศึกษาที่ดี หรือ ในตอนที่เกี่ยวกับเรื่องของการเมือง กฎหมาย เช่น ตอนแก้รัฐธรรมนูญ ก็เห็นว่า สนธิญาณเป็นเสียงของวาทกรรมกระแสหลัก

ที่เน้นการหลีกเลี่ยงความวุ่นวาย มุ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความสงบเรียบร้อย ในขณะที่ สมบัติเป็นเสียงของวาทกรรมกระแสรอง ที่เน้นสิทธิ การมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกันในการร่างรัฐธรรมนูญของคนไทยทุกคน โดยในระหว่างการดำเนินการอภิปรายคู่ถกเถียง โดยเฉพาะเสียงของวาทกรรมกระแสหลัก ที่อาจเรียกว่า มีความเป็นอนุรักษ์นิยมสูงก็ยิ่งแสดงความพยายามในการดึงวาทกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งมาใช้อยู่บ้าง โดยวาทกรรมที่ได้รับการอ้างถึงโดยทุกฝ่ายคือ เรื่องประชาธิปไตย ทั้งที่องค์ประกอบบางส่วนของประชาธิปไตย เช่น ความเท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วม จะขัดแย้งกับจุดยืนของผู้ที่ยึดแนวความคิดกระแสหลักก็ตาม

2. รูปแบบและวิธีการจัดการความขัดแย้งในรายการโทรทัศน์เถียงให้รู้เรื่อง สำหรับรูปแบบการสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้ง พบว่า วาทกรรมของทั้งสองฝ่ายมุ่งโน้มน้าวใจ สร้างความน่าเชื่อถือให้ประเด็นที่ตนเองนำเสนอ โดยใช้กลไกการจัดการความขัดแย้งต่างๆ ที่พบบ่อยมากที่สุด 3 กลไก คือ การใช้อ้างคำพูดของคนอื่น การตั้งคำถามวาทศิลป์ และการให้นิยาม ทั้งนี้เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้ตนเองและลดความน่าเชื่อถือของคนอื่น โดยมีผู้อำนวยความสะดวก ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ชมในรายการเป็นเสมือนกรรมการให้รายการดำเนินไปอย่างราบรื่น รายการนี้ไม่ได้เน้นว่า การเถียงกันจะต้องจบลงด้วยการหักล้างเพื่อเอาชนะกัน ดังนั้นจะเห็นว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุด คือ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง

สำหรับประเด็นความขัดแย้งที่ปรากฏในรายการเถียงให้รู้เรื่อง พบว่า จากการทำการวิเคราะห์ในประเด็นเนื้อหาของรายการเถียงให้รู้เรื่อง พบประเด็นความขัดแย้ง ทั้งสิ้น 11 ประเด็น ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา การศึกษา ทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม สื่อกฎหมาย ความรุนแรง ปัญหาระหว่างประเทศ โดยประเด็นที่มีการนำเสนอสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ประเด็นทางการเมือง กฎหมาย และสังคม ตามลำดับ ดังภาพที่ 2

ประเด็นความขัดแย้งในรายการเกียติให้รู้เรื่อง

Category	Percentage
การเมือง	28%
เศรษฐกิจ	8%
ความรุนแรง	9%
ความสัมพันธ์	13%
การศึกษา	12%
วัฒนธรรม	9%
ศาสนา	2%
กฎหมาย	8%
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3%
สุขภาพ	2%
ความขัดแย้ง	18%
ความขัดแย้ง	3%
ปัญหาทางประเทศ	6%
การเมือง	28%

Legend:

- การเมือง
- สังคม
- ศาสนา
- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- กฎหมาย
- ปัญหาทางประเทศ
- เศรษฐกิจ
- วัฒนธรรม
- การศึกษา
- สื่อ

ตารางที่ 2 ตารางแสดงภาพรวมประเด็นเนื้อหาที่ได้รับการกล่าวถึงในรายการเสียงให้รู้เรื่อง ทั้ง 33 ตอน ระหว่าง วันที่ 17 มี.ค. 56-29 ธ.ค. 56 ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ทางผู้วิจัยได้ทำการศึกษา กล่าวคือ ประเด็นความขัดแย้งที่สังคม ให้ความสนใจ คือ ประเด็นทางการเมือง ประเด็นทางกฎหมาย และประเด็นทางสังคม เป็นต้น โดยดูจากตารางแสดงภาพรวมประเด็นเนื้อหาที่ได้รับการกล่าวถึงในรายการเสียงให้รู้เรื่อง ทั้งหมด 33 ตอน ในระหว่าง วันที่ 17 มี.ค. 56-29 ธ.ค. 56 ดังนี้

[illegible][illegible]

ល.រ ទំ	วันที่	สถานที่	ข้อมูลกิจกรรมการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ										จำนวน ผู้เข้าร่วม งาน	จำนวน ผู้ เข้า ชม
			ประชุม หารือ	ฝึกอบรม	นิเทศ	ตรวจ ประเมิน	ติดตาม ประเมิน	ขอ รับการ สนับสนุน	ขอ รับการ ช่วยเหลือ	ขอ รับการ ประสาน	ขอ รับการ สนับสนุน	ขอ รับการ ช่วยเหลือ		
26	15/05/56	ประชุมหารือ จัดตั้งศูนย์ พัฒนา ชุมชน	✓	✓	✓								150,266	78
27	22/05/56	จัดตั้งศูนย์ พัฒนา ชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓						1,040	9
28	06/05/56	ขอรับการ สนับสนุน	✓										1,325	0
29	15/05/56	ขอรับการ สนับสนุน	✓			✓	✓						1,139	0
30	20/05/56	ขอรับการ สนับสนุน	✓			✓	✓						1,808	0
31	05/11/56	ขอรับการ สนับสนุน	✓										150,266	11
32	10/11/56	ขอรับการ สนับสนุน	✓										619	2
33	22/10/56	ขอรับการ สนับสนุน	✓				✓	✓	✓				11,027	11

จากการวิเคราะห์ในสาเหตุแห่งความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับที่มาของความขัดแย้ง มี 5 ประการ ได้แก่
วิธีการสื่อสารกัน (Communication) อารมณ์ (Emotion) ค่านิยม (Values) โครงสร้าง (Structure)

ซึ่งปรากฏประเด็นสาเหตุแห่งความขัดแย้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ในประเด็นแรกคือ ในส่วนของวิธีการสื่อสารกัน (Communication) จะประกอบด้วย

1. การขัดแย้งในประเด็น เป็นสาเหตุให้ เมื่อสื่อสารกันคนละประเด็น การโต้เถียง จึงไม่ใช่เถียงกันในเรื่องเดียวกัน ดังนั้น ต่อให้เถียงกันอย่างไร ก็ไม่มีวันเข้าใจหรือรู้เรื่อง เพราะว่า เราคุยกันคนละเรื่องคนละประเด็น ด้วยเหตุนี้ พิธีกร จึงมีบทบาทที่สำคัญในการการเปิดประเด็น ดึงประเด็น เชื่อมประเด็น แยกประเด็น จัดวางอันดับความสำคัญของประเด็น และสรุปประเด็น เป็นต้น กล่าวคือ การถกเถียงที่คู่ถกเถียงหยิบยกประเด็นคนละประเด็นขึ้นมาพูดถึง ดังนั้นจึงไม่ได้มีการตอบโต้ระหว่างกัน เช่น เถียงให้รู้เรื่องในตอนชุดนักศึกษา คู่ถกเถียงพูดถึง ชุดนักศึกษา อีกคนหนึ่งพูดถึง ความคิดสร้างสรรค์โดยทั้งสองฝ่าย ไม่มีการเชื่อมโยงว่า ทั้งสองมุมมองมีความเกี่ยวข้องกันได้อย่างไร หรือ ประเด็นการปฏิรูปการศึกษา ที่คู่ถกเถียงคนหนึ่ง อ้างถึงความใจอคับแคบของครูและผู้ใหญ่ ในขณะที่อีกคนหนึ่ง พยายามเสนอแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา หรือในตอนชุดนักศึกษา กับสิทธิเสรีภาพ โดยอ้างถึงการไม่อย่าใส่ชุดนักศึกษา แต่กลับให้เหตุผลที่ถกเถียงกัน ในประเด็นเรื่องเพศ การรักษาวงศ์วงศ์วาน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกันกับประเด็นการสวมชุดนักศึกษา ความไม่สอดคล้องกันในเรื่องเหล่านี้ ทำให้เราไม่สามารถโต้เถียงกันรู้เรื่อง

2. การขัดแย้งในด้านข้อมูล คือ กรณีที่คู่ถกเถียงพูดถึงหัวข้อเดียวกันในประเด็นเดียวกันแต่อ้างถึงข้อมูลคนละชุด เช่นในตอนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ คุณสมบัติบอกว่า ประชาธิปไตยประชาชนมีอำนาจสูงสุด ผู้เชี่ยวชาญบอกว่าไม่ใช่ ประชาชนเป็นเพียงกลไกในการตรวจสอบเพื่อถ่วงดุลอำนาจทางการเมือง เป็นต้น การเพิ่มเติมในประเด็นข้อมูล จะช่วยสามารถปรับมุมมองที่มีต่อประเด็นความขัดแย้งได้หลากหลายมิติมากขึ้น

ในประเด็นที่สอง คือ ในส่วนของค่านิยม (Values) โครงสร้าง (Structure) จะประกอบด้วย 3 การขัดแย้งทางด้านความคิด คือ ความคิดเห็นหรือทัศนคติ ความคิดที่มีหลากหลาย มุมมองที่แตกต่าง โดยสะท้อนผ่านทางวาทกรรม วาทกรรมในบริบทแห่งการสื่อสารสามารถสะท้อนรากเหง้าแห่งความขัดแย้ง ความไม่เท่า

เทียม การกีดกัน การกดทับ ซึ่งปรากฏในรายการเถียงให้รู้เรื่อง ได้แก่ วาทกรรมเถียงให้รู้เรื่อง วาทกรรมความขัดแย้ง วาทกรรมประชาธิปไตย วาทกรรมประชาชน เป็นต้น

ทั้งนี้งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้ผนวกรวมเอาวิธีการจัดการความขัดแย้ง ในมิติของความสัมพันธ์และการมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ โดยอาศัยเครื่องมือทางด้านการสื่อสารเข้ามาเป็นตัวผนวกรวมกับทั้ง 2 วิธีนี้เข้าด้วยกัน จึงได้ออกมาเป็นรูปแบบการสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

3. การศึกษารูปแบบและวิธีการจัดการสื่อสาร ในรายการโทรทัศน์เถียงให้รู้เรื่อง จากการศึกษาแสดงให้เห็นความพยายามสร้างเวทีการแลกเปลี่ยนที่มีความเป็นประชาธิปไตย ให้พื้นที่กับคนที่มีความคิดเห็นหลากหลาย โดยมีพิธีกร หรือที่เรียกว่า ผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้จัดการให้การถกเถียงเป็นไปบนพื้นฐานประเด็นเดียวกัน บนกฎเกณฑ์ของการสื่อสารอย่างมีความเป็นเหตุเป็นผล จากการศึกษาทั้งสิ้น 33 ตอน พบว่า รูปแบบการสื่อสารของรายการเถียงให้รู้เรื่อง ประกอบด้วย โครงสร้างรายการ แบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

รูปแบบการสื่อสารของรายการเถียงให้รู้เรื่อง

โครงสร้างรายการ

แบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 เปิดประเด็นเข้าสู่สภาวะแห่งการถกเถียง ระยะเวลาประมาณ 15 นาที

a.แนะนำรายการ

b.แนะนำผู้ร่วมรายการ

c.แนะนำประเด็นความขัดแย้ง

d.รายงานพิเศษสำหรับประเด็นแห่งความขัดแย้ง

e.เปิดประเด็นเข้าสู่สภาวะแห่งการถกเถียง

ช่วงที่ 2 ช่วงสภาวะแห่งการถกเถียง ระยะเวลาประมาณ 20 นาที

a.แสดงจุดยืน

b.แสดงทัศนะ

- c.แสดงความรู้สึก
- d.แสดงประเด็นปัญหา
- e.แสดงประเด็นความสำคัญ

ช่วงที่ 3 ช่วงสรุปประเด็นจากข้อถกเถียง ระยะเวลาประมาณ 15 นาที

- a.เสนอแนะทางแก้ไขปัญหา
- b.แสวงหาจุดร่วม
- c.สรุปประเด็นจากข้อถกเถียง
- d.กล่าวปิดรายการ

องค์ประกอบของการสื่อสาร

- a.พิธีกร
- b.คู่ถกเถียง
- c.นักวิชาการ
- d.ผู้เข้าร่วมฟังรายการ

จากการวิเคราะห์ในส่วนของโครงสร้างรายการเถียงให้รู้เรื่อง พบว่า รายการเถียงให้รู้เรื่องมีรูปแบบรายการสนทนาข่าว โดยเปิดโอกาสให้ทั้งตัวพิธีกรและผู้ร่วมรายการได้มีโอกาสในการถกเถียง เพื่อแลกเปลี่ยนชุดข้อมูลข่าวสาร โดยองค์ประกอบรวมของรายการ ตั้งแต่เปิดรายการ ใน 15 ช่วงนาทีแรก จะมีการเกริ่นนำในประเด็นที่จะนำมาถกเถียงพร้อมกับแนะนำผู้ร่วมรายการใช้เวลาประมาณ 5 นาที พร้อมกับนำเสนอรายงานพิเศษ 5-10 นาที เพื่อปูพื้นฐาน สาเหตุแห่งความขัดแย้งไว้เบื้องต้น หลังจากนั้นอีก 15 นาที จะเป็นการเปิดโอกาสให้คู่ขัดแย้งเริ่มประเด็นแห่งการถกเถียงในจุดยืนที่มีความเห็นต่าง ในช่วง 15 นาทีต่อมา จะเป็นการเปิดโอกาสให้คู่ขัดแย้งได้ถกเถียงเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองเพื่อหาจุดร่วม และในช่วง 15 นาทีสุดท้าย จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักวิชาการได้ถกเถียงแลกเปลี่ยนหรือนำเสนอมุมมอง เพื่อเผยให้เห็นถึงชุดข้อมูลในเชิงวิชาการ และอีก 5 นาทีสุดท้ายจะเป็นการให้พิธีกรสรุปประเด็นชุดข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งโดยรวม ก่อนกล่าวปิดรายการ

กระบวนการสื่อสาร

กระบวนการสื่อสารที่ปรากฏในรายการเถียงให้รู้เรื่อง เป็นกระบวนการสื่อสารแบบหลากหลายทิศทาง โดยรวมศูนย์อำนาจใหญ่ไว้ที่ตัวพิธีกร กล่าวคือ ผู้มีอำนาจสูงสุด คือ พิธีกร จะทำหน้าที่ควบคุมประเด็นต่างๆ อาทิ การเปิดประเด็น ตั้งประเด็น เชื่อมประเด็น แยกประเด็น จัดวางอันดับความสำคัญของประเด็น สรุปประเด็น รวมถึงการควบคุมกระบวนการสื่อสารทั้งหมด กล่าวคือ เป็นผู้มีอำนาจในการให้สิทธิแก่ผู้เข้าร่วมรายการทั้งหมดว่า ใครสามารถมีสิทธิในการสื่อสารได้ ดังนั้น พิธีกรจึงอยู่ในสถานะที่ต้องอาศัยทักษะการสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้งในส่วนของการปรับโครงสร้างแห่งการสื่อสาร เพื่อจัดการกับปัญหาแห่งความขัดแย้งที่เกิดจากการสื่อสารกันคนละประเด็น ทำให้การสื่อสารไม่มีประสิทธิภาพ และการถกเถียงไม่มีประสิทธิผล นับได้ว่าการสื่อสารเข้ามามีบทบาทในการจัดการกับประเด็นแห่งความขัดแย้ง

ผู้ที่ต้องอาศัยทักษะการสื่อสารเพื่อจัดการกับความขัดแย้งในระดับรองลงมาคือ ผู้เชี่ยวชาญ กล่าวคือ เป็นผู้ให้ข้อมูลด้านวิชาการเพิ่มเติม เพื่อเติมเต็มช่องว่างแห่งความขัดแย้งทางด้านข้อมูล

ผู้ที่ต้องอาศัยทักษะการสื่อสารเพื่อจัดการกับความขัดแย้งในระดับต่อมาคือ คู่ถกเถียง กล่าวคือ เป็นผู้ที่ต้องคอยอธิบายประเด็น แสดงเหตุผล เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ หรือ ทำลายความน่าเชื่อถือของคู่ถกเถียงอีกฝ่าย

ผู้ที่ต้องอาศัยทักษะการสื่อสารเพื่อจัดการกับความขัดแย้งในระดับสุดท้ายคือ ผู้เข้าร่วมฟัง กล่าวคือ เป็นผู้ที่ต้องคอยแสดงความคิดเห็น เสนอแนะมุมมองเพิ่มเติมเพื่อเสริมประเด็นในส่วนที่ยังขาดหายไป หรือ ช่วยเพิ่มน้ำหนักเพื่อสนับสนุนเหตุผลในแต่ละฝ่าย

นอกจากนี้ ในส่วนของการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอของรายการเถียงให้รู้เรื่อง ในมุมมองของการ

สื่อสาร พบว่า ในส่วนของการจัดวางผู้ร่วมรายการ คู่
ถกเถียงที่เป็นวาทกรรมกระแสหลักส่วนใหญ่ ถูกจัดวาง
ไว้ทางขวามือของพิธีกร เมื่อพิธีกรหันหน้าเข้าหาคู่
ถกเถียง ในส่วนของวาทกรรมกระแสรอง ถูกจัดวางไว้
ทางซ้ายมือของพิธีกร เพื่อสื่อถึงวาทกรรมกระแสหลัก
ของสังคม ที่ฝังรากยึดโยงให้เข้ากับสถานะทางการเมือง
ฝ่ายขวา ที่ให้ความหมายนัยยะแฝงเชิงการเมือง แห่ง
แนวคิดความเป็นอนุรักษ์นิยม ส่วนวาทกรรมกระแสรอง
ถูกจัดวางไว้ทางซ้ายมือของพิธีกร เป็นการสะท้อนถึง
แนวคิดใหม่ของสังคม ที่มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์
ทางการเมืองในฝ่ายซ้ายหรือแนวคิดเสรีนิยมใหม่ เป็น
ความหมายที่มีนัยยะแฝงเชิงการเมืองที่ทางรายการเถียง
ให้รู้เรื่องพยายามสื่อสารออกมา เพื่อสะท้อนความเป็น
รูปแบบรายการ ที่มีการสื่อสารทางการเมืองอย่างชัดเจน ที่
สอดคล้องกับนโยบายที่ทางรายการต้องการสนับสนุนให้
สังคมเกิดวัฒนธรรมแห่งการถกเถียง บนพื้นที่สาธารณะ
ในรูปแบบการสื่อสารบนหลักการของเหตุและผลตาม
แนวทางแห่งวิถีประชาธิปไตย ซึ่งสะท้อนให้ถึงความมี
หลักการ ในมุมมองของความเป็นสื่อสาธารณะและ
สนับสนุนการสื่อสารแบบมีเหตุผลตามแนวความคิดของ
ฮาเบอร์มาส ที่พยายามพัฒนาให้สังคมเป็นสังคมแห่ง
อุดมคติ ที่สะท้อนถึงความเปี่ยมมนุษย์ที่สามารถใช้ทักษะ
ของความมีเหตุผลในการสื่อสารได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา
เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้ง ที่เกี่ยวข้อง
กับวาทกรรม พื้นที่สาธารณะ และประชาธิปไตย ผ่าน
การนำเสนอจากสื่อมวลชนในรูปแบบของรายการ
โทรทัศน์ กรณีศึกษา รายการเถียงให้รู้เรื่อง ทาง
สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส งานวิจัยเก็บข้อมูลจากยูทูป
โดยเลือกเก็บรายการ 5 ตอนที่มียอดชมสูงสุด และเป็น
ตัวแทนของประเด็นที่รายการนี้ มักจะนำเสนอเป็นหลัก
3 ประเด็นได้แก่ เรื่องการเมือง สังคมและกฎหมาย
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative

research) ดำเนินการตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์เชิง
วิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ประกอบด้วย
การศึกษาใน 3 มิติ ได้แก่ มิติที่1 การวิเคราะห์ตัวบท
(text analysis) ซึ่งดำเนินการวิจัยโดยการวิเคราะห์
เนื้อหา (content analysis) การวิเคราะห์เนื้อหาและ
การใช้กลวิธีในการโน้มน้าว มิติที่2 การศึกษาภาคปฏิบัติ
ทางวาทกรรม (discursive practice) ซึ่งเป็นการ
วิเคราะห์การผลิตและรูปแบบของรายการ และมิติที่3
การวิเคราะห์สภาพบริบททางสังคมวัฒนธรรม (socio
cultural practice) ที่ได้ข้อมูลจาก การวิจัยเอกสาร
(documentary research) ทั้งหมดนี้เพื่อให้เกิดความ
เข้าใจรูปแบบและกลไกการสื่อสารเพื่อจัดการความ
ขัดแย้ง ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการสื่อสารของ
รายการเถียงให้รู้เรื่อง แสดงให้เห็นถึงความพยายามใน
การสร้างเวทีการแลกเปลี่ยน ที่มีความเป็นประชาธิปไตย
ให้พื้นที่กับคนที่มีความคิดเห็นหลากหลาย โดยมีพิธีกร
หรือที่เรียกว่า ผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้จัดการให้การ
ถกเถียง เป็นไปบนพื้นฐานประเด็นเดียวกัน บนกฎเกณฑ์
ของการสื่อสารอย่างมีความเป็นเหตุเป็นผล

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาของตัวบทพบว่า มี
ประเด็นที่แตกต่างไปในแต่ละสัปดาห์ แต่ในการโต้เถียง
มักมีการอ้างถึง วาทกรรมกระแสหลักกับวาทกรรม
กระแสรองที่ซ้ำๆกัน เช่น วาทกรรมความเป็นไทย-ความ
สงบเรียบร้อย-การรู้หน้าที่ มีวินัยปะทะกับวาทกรรม
ประชาธิปไตย-สิทธิเสรีภาพ-ความเท่าเทียมกัน

ในส่วนของกลไกการจัดการความขัดแย้ง แต่ละ
ฝ่ายใช้การอ้างคำพูดของคนอื่น การตั้งคำถาม วาทศิลป์
การให้นิยาม เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้ตนเองและลด
ความน่าเชื่อถือของคนอื่น โดยมีผู้อำนวยความสะดวก
ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ชมในรายการเป็นเสมือนกรรมการ
ทั้งรูปแบบการจัดรายการและวาทกรรมที่ปรากฏแสดง
ให้เห็นถึงความพลวัตในวาทกรรมแสดงการสร้างตัวตน
อัตลักษณ์ชุดความรู้ และชุดความจริงอันเกี่ยวข้อง
ประเด็นขัดแย้งต่างๆที่ปรากฏร่วมกันอยู่ในสังคม

การศึกษารูปแบบและวิธีการจัดการความ
ขัดแย้งในรายการโทรทัศน์เถียงให้รู้เรื่อง จากการ
วิเคราะห์ในประเด็นความขัดแย้ง ทำให้เราเข้าใจถึง
สาเหตุของความขัดแย้งและคู่ขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม

ซึ่งสามารถเป็นแนวทางที่นำไปสู่การวิเคราะห์ รูปแบบการสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้งได้ โดยงานวิจัยชิ้นนี้เลือกเครื่องมือทางการสื่อสารเพื่อนำมาใช้จัดการกับประเด็นความขัดแย้ง โดยผู้วิจัยเชื่อว่า ธรรมชาติของความขัดแย้ง ยังคงมีอยู่ต่อไป แต่เราสามารถทำอะไรให้สื่อสารกันแลกเปลี่ยนความคิดของแต่ละฝ่าย พร้อมกับศึกษาในกระบวนการจัดการความขัดแย้งผ่านการสื่อสาร ว่ามีรูปแบบใด ในการสื่อสารท่ามกลางแนวคิดที่ขัดแย้งกัน เราสามารถจัดการอย่างไร ให้ทั้งสองฝ่ายสามารถพูดคุยกันได้ แลกเปลี่ยนแนวคิดกันได้ และสามารถถ่ายทอดแนวคิดของทั้งสองฝ่ายออกมาได้ สิ่งนี้เป็นประเด็นที่สำคัญที่ผู้วิจัยสนใจ

นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้เข้าใจได้ว่า การสื่อสารคือเครื่องมือที่ทรงพลัง ที่สามารถช่วยนำพาความคิดเห็นที่แตกต่าง ขัดแย้ง ออกมาแลกเปลี่ยนเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ ที่เห็นพ้องต้องกันได้ อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากกฎแห่งการถกเถียงนั่นเอง ดังที่ Habermas เชื่อว่า การถกเถียง คือกลไกการจัดการความขัดแย้งแบบอัตโนมิติในชีวิตประจำวัน (เจมส์ กอร์ดอน ฟินเลย์สัน, 2559)

ดังนั้น กรอบแนวคิดในการแก้ไขปัญหา จึงกลายเป็นสถานะแห่งทางเลือก ทั้งที่หนทางแห่งการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้น สามารถสร้างสรรค์ได้มากกว่านั้น กล่าวคือ หากเราสามารถมองทางแก้ไข ปัญหาในมุมกลับ โดยนำเอาวิธีการแก้ไขปัญหาทั้งสองวิธีควบรวมเข้าด้วยกัน ประสิทธิภาพแห่งวิถีทางแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง อาจมุ่งไปสู่หนทางแห่งความสร้างสรรค์ได้มากขึ้น นั่นหมายความว่า คุณต้องสามารถที่จะถกเถียง เพื่อหาคำตอบในการแก้ไขปัญหา โดยแลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็นและพยายามทำความเข้าใจในความคิดเห็นของอีกฝ่ายให้มากขึ้น เพียงเท่านั้นก็สามารถที่จะคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์และนำไปสู่ทางออกของปัญหาร่วมกัน อย่างเช่น รายการเถียงให้รู้เรื่อง ที่กำลังพยายามประกอบสร้างแนวทางแห่งการจัดการความขัดแย้งที่สอดคล้องกับรูปแบบวิถีแห่งประชาธิปไตยที่ชั่วอำนาจทั้งสองฝ่ายสามารถร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนะ บนพื้นฐานแห่งการถกเถียงแบบมีเหตุมีผล บนพื้นที่สาธารณะ ในประเด็นสาธารณะ เพื่อเดินหน้า

หาทางออกของปัญหาความขัดแย้งของสังคมไทยนี้ไปด้วยกัน

สำหรับมุมมองการสื่อสาร ในฐานะที่สื่อมีอิทธิพลต่อการสร้างและสามารถสะท้อนประเด็น ที่เป็นวาระสำคัญให้แก่สังคมได้ จากการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยพบว่า ปรากฏการณ์ทางการสื่อสารในรายการเถียงให้รู้เรื่อง นับเป็นปรากฏการณ์ทางการสื่อสารที่สะท้อนถึงยุคที่ผู้รับสารสามารถสร้างความหมาย (meaning-making) (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2556)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้สื่อ มีเสรีภาพและมีอิสระ อย่างสื่อสารสาธารณะ เป็นการเปิดพื้นที่ให้แก่ผู้รับสาร สามารถมีส่วนร่วมในการสะท้อนมุมมองทางการเมืองการสื่อสาร โดยเชื่อว่าการในอดีตสื่อสามารถสร้างอิทธิพลต่อผู้รับสาร แต่ในปัจจุบัน ผู้รับสารกลับสามารถสร้างความหมายและถ่ายโอนความหมาย (meaning transfer) ระหว่างผู้สื่อสาร (communicators) ด้วยกันเอง โดยสะท้อนผ่านช่องทางการสื่อสาร ผ่านสื่อสารสาธารณะทางสถานีโทรทัศน์ ซึ่งเป็นพื้นที่กลาง ที่สามารถแสดงความคิดเห็น สะท้อนประเด็นปัญหา และแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน ภายใต้กฎเกณฑ์แห่งการสื่อสาร บนหลักการของเหตุและผล เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมในการถกเถียง นับได้ว่าเป็นการแสดงออกที่อยู่ในขอบเขตสิทธิเสรีภาพแนวทางแห่งประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีปทัสสถาน (normative theory) (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2556) ที่อธิบายถึง พื้นที่สื่อที่เปิดกว้างเพื่อเปลี่ยนแปลงคุณค่าของสังคม เพราะสื่อและสังคมต่างเป็นสิ่งสะท้อนถึงคุณค่าซึ่งกันและกัน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2557). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์
- เจมส์ กอร์ดอน ฟินเลย์สัน. (2559). *ฮาเบอร์มาส มนุษย์กับพื้นที่สาธารณะ*. กรุงเทพฯ:สวนเงินมีมา
- เทพชัย หย่อง. (2559). *ผู้อำนวยการ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ประจำปี 2553*. วันที่ 28 เมษายน 2559 สืบค้นจาก <http://www2.thaipbs.or.th/event/GOVReport/images/govReport.pdf>
- ปราณี สุรสิทธิ์. (2556). *การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2554). *ประธานกรรมการนโยบาย. เอกสารสรุปการรายงานผลการปฏิบัติงาน ส.ส.ท. ประจำปี 2553 ต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร*. วันที่ 28 เมษายน 2559 สืบค้นจาก <http://www2.thaipbs.or.th/event/GOVReport/images/govReport.pdf>
- มลินี สมภพเจริญ. (2556). *ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล*. นนทบุรี: สองขาครีเอชั่น.
- วรวิริ มุลสิน. (2556). *Postmodern แนวคิดหลังทันสมัย*. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุป.
- สืบบงษ์ สุขะมงคล. (2557). “การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2555”, *วารสารเกษมบัณฑิต*, 15 (1) หน้า 39-55
- สุภางค์ จันทวานิช. (2555). *ทฤษฎีทางสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุรพงษ์ โสณะเสถียร. (2556). *การแสวงหาความรู้แบบหลังนวยสมัย*. กรุงเทพฯ: ระเบียบทอง.
- อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. (2556). *ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการจัดการความขัดแย้งของชุมชนควนโส*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Fairclough, N. (1995b). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.

- Marianne Jørgensen and Louise Phillips. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sage Publications.
- McGowan, Jone. (1997). *Hannah Arendt: an introduction*. Minneapolis: The University of Minnesota Press.
- Habermas, Jürgen. (1990). “Discourse Ethics: Notes on a Program of Justification”. In *Moral Consciousness and Communicative Action*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Habermas, Jürgen. (1975). *Legitimation Crisis*. Cambridge, MA: Beacon.
- Steven A. Beebe, John T. Masterson. (1989). *Invitation to Effective Speech Communication*. Scott: Foresman And Company.